

קו להינוך

כל הזכויות שמורות ©
המודעות באחריות המפרסמים בלבד
דוא"ל: kav1@bezeqint.net
אתר קו להינוך באנטרנט
www.kav-lahinuch.co.il

פקסעיתון לנושאי חינוך

מו"ל ועורכת: סיגל בן-ארצי ■ עריכה: מיכל חביב ■ המערכת: זהבית 4 יבנה ■ טל. 03-6354484-03 פקס. 050-6812066
ג'ליון 389 ■ י'ח' חשוון תשס"ז-כה' חשוון תשס"ז ■ 16.11.2006-9.11.2006 ■ 6 עמודים ■ משוגר למנויים בלבד

הצעה; תקציב משה"ח יגדל ב-2007 ב-233 מיליון ש"ח

עובדי המינהל במשרד מ-1,664 ל-1,598. מספר עובדי המשרד, כולל עובדים זמניים, יעמוד ב-2007 על 2,325 עובדים לכל היותר.

2006. ההצעה שמה דגש על מגמה של האוצר, לפיה יקטן מספר העובדים המנהליים והפקידים במשרדי הממשלה. כך קובעת הצעת התקציב, כי ב-2007 יצומצם מספר

תקציב המדינה לשנת 2007 מציע גידול קל בתקציב החינוך. על פי ההצעה, יעמוד תקציב משה"ח על כ-25.9 מיליארד ש"ח, גידול של 263 מיליון ש"ח לעומת שנת

גם השנה לא יגדל תקציב משה"ח לטיפוח המצוינות

תקציב משה"ח לאיתור והעשרת תלמידים מחוננים ומצטיינים עומד על 20 מיליון ש"ח בלבד

מידב הציע שתוקם ועדה משותפת למשה"ח ולאקדמיה, שתגדיר תקן וקריטריונים מחייבים – למי מותר ולמי אסור לעסוק בתחום זה. בין הקריטריונים המינימליים שדורש מידב; השכלה אקדמית של המדריכים ופיקוח וליווי אקדמי של תוכניות ההעשרה. ד"ר רמה קלוויר, ממכללת קיי, אמרה בכנס, כי התלמידים המחוננים והמצטיינים נמצאים במשך מרבית שבוע הלימודים במסגרות חינוך רגילות, ולחלק גדול מהמורים ויועצי בתיה"ס אין מושג כיצד לנהוג בהם. לטענתה, סקרים הוכיחו, כי הידע של המורים על נושא המחוננות שואף לאפס. לדבריה, יש להכשיר את המורים והיועצים לעבודה עם תלמידים אלה. קלוויר מציינת, כי האגף למחוננים ולמצטיינים במשה"ח "הרים את הכפפה" ופתח בשנים האחרונות מסגרות הכשרה להוראת מחוננים באוניברסיטאות ובמכללת גורדון, שבהן המורים לומדים שאינם צריכים לפחד מתלמידים מחוננים והם אף יכולים לתרום לתלמידים אלה.

(המשך בעמ' 2)

להרחיב את המסגרות המטפלות במחוננים כך שיכללו גם תלמידים מצטיינים – ובסך הכול לפחות 6%-5% מאוכלוסיית התלמידים. מדובר בלמעלה מ-70 אלף תלמידים בחינוך היסודי והעל יסודי. דוברים בכנס ציינו, כי כדי לעמוד במטרה זו, צריך משה"ח להקצות תקציב של 250 מיליון ש"ח לשנה ולא כ-20 מיליון ש"ח, כפי שנעשה כיום. מנכ"ל העמותה למצוינות בחינוך, חזקי אריאלי, סיפר בכנס, כי כשנפתח התיכון למדעים ואומנויות בירושלים, ביוזמת שר החינוך באותה תקופה, יצחק נבון, חשש השר כי יגידו ש"משה"ח מחנך לאליטיזם. לדבריו, מאז חלו שינויים רבים, וכיום החברה דורשת מצוינות במערכת החינוך. חשוב למצוא מענה לתלמידים שעד עכשיו ציפו ש"הם יסתדרו בעצמם", הוסיף אריאלי. פרופ' מאיר מידב, יו"ר הוועדה האקדמית של היחידה לנוער שוחר מדע באוניברסיטת תל אביב, טען בכנס, כי גופים רבים העוסקים בטיפוח והעשרת תלמידים מחוננים במערכת החינוך אינם בעלי הכשרה המתאימה לכך.

"מערכת החינוך מצווה לא להרים ידיים ולטפח את בעלי היכולות הגבוהות", כך אמרה שרת החינוך, יולי תמיר, בכנס בנושא "החינוך למצוינות בישראל", שהתקיים בשבוע שעבר. תמיר הוסיפה, כי הגיע הזמן להכניס את החינוך למצוינות ללב מערכת החינוך. עוד אמרה השרה, שיש להתחיל בתהליך של איתור ותמיכה של התלמידים בעלי היכולות הגבוהות הנמצאים באזורים חלשים, ולשתפם בכל פרויקט ותוכנית מצוינות שיש. "אנו חייבים לאפשר זאת משום שכל ילד כזה משפיע על האחרים הסובבים אותו". מנכ"ל משה"ח, שמואל אבואב, אמר בכנס, כי בישראל 10% מהתלמידים הם מצטיינים וצריך שמערכת החינוך תיתן להם מסגרת לממש את הפוטנציאל הטמון בהם.

ועדת ההיגוי לקידום החינוך למחוננים בישראל, שהקים משה"ח ב-2004, קבעה כי 4%-3% מקרב התלמידים בכל שכבת גיל הם מחוננים ובין 8% ל-12% הם תלמידים מצטיינים. המצוינות נמדדת במדדים של הישגים, מוטיבציה ויצירתיות. הוועדה המליצה למשה"ח

מחקר; בנים בחינוך הממלכתי-דתי מתרחקים מהדת יותר מהבנות

המשפחה והיחסים האישיים בין בני הבית. עוד מצא המחקר, כי גם בנים שדיווחו על כך שהתרחקו מהדת, הצהירו שישלחו את ילדיהם ללמוד בבתי"ס דתיים.

י' וי"א בבתי"ס ממלכתיים-דתיים. המחקר מצא, כי לכיתה ולביה"ס הייתה השפעה נמוכה בלבד על ההחלטה להתרחק מהדת. לעומת זאת נמצאה השפעה רבה של שמירת ערכי הדת בתוך

בנים הלומדים בחינוך הממלכתי-דתי נוטים יותר מהבנות להתרחק מהדת, כך עולה ממחקר שערכה ד"ר תחיה וינוגרד ג'אן, ממכללת לוינסקי לחינוך בתל אביב. המחקר נערך בקרב 1,614 תלמידי כיתות

גם השנה לא יגדל תקציב משה"ח לטיפוח המצוינות

(המשך מעמ' 1)

חינוך למצוינות. שאלה נוספת, שנותרה ללא מענה, שאלה מנהלת האגף לחינוך מיוחד במשה"ח, רות פן. פן תיארה כיתה בבי"ס רגיל, שבה צריך המורה לתת מענה, בעת ובעונה אחת, לצרכים של כמה אוכלוסיות של תלמידים השונות מאוד זו מזו; לתלמידי החינוך המיוחד הלומדים במסגרת חוק השילוב, לתלמידים מחוננים ומצטיינים ולתלמידים רגילים. פן שאלה מה יעשה מורה כזה, והאם לא הגיע הזמן לנסות ולתת מענה למורכבות זו בתהליך ההכשרה של המורים.

מהשמיים", ולכן על מערכת החינוך להשקיע השקעה אדירה ומומושכת בתלמידים המצטיינים. במהלך הכנס העלו מספר דוברים את השאלה מדוע לא יוענק חינוך למצוינות לכלל התלמידים במערכת החינוך. מנהלת בי"ס מרחבים בראשון לציון, רחל קידר, שאלה מדוע זכאים רק תלמידים מחוננים ליהנות ממסגרות הנותנות להם העשרה במדעים, תיאטרון ומוסיקה. גישה זו יוצגה גם על ידי יו"ר המזכירות הפדגוגית, פרופ' ענת זוהר, שאמרה כי מגיע לכל מערכת החינוך לקבל

יו"ר ועדת ההיגוי לקידום החינוך למחוננים, פרופ' זמירה מברך, אמרה בכנס, כי במערכת החינוך קיימים שני סוגי בתי"ס; האחד שבו אומר המנהל להורים, שביה"ס מעודד כל תלמיד להצטיין בתחום מסוים. והשני שבו מציעים להורים לתלמידים מחוננים לשמור בסוד עובדה זו, "כדי שילד לא יהיו בעיות חברתיות". לדבריה, בבי"ס מהסוג השני אין את הערך המוסף הנדרש מאנשי ההוראה כדי להתמודד עם אוכלוסיות שונות של תלמידים. פרופ' מבורך טוענת, כי מימוש הפוטנציאל למצוינות כרוך בהשקעה רבה ואינו "מגיע

משה"ח מתקצב בירושלים רק 41% מהתקן לפסיכולוגים

על משרה אחת ל-300 תלמידים. ממה"ח נמסר בתגובה, כי אכן חסרות משרות פסיכולוגים במערכת החינוך בירושלים, ובמיוחד במגזר הערבי. המשרד אישר תוספת של 10 משרות חדשות ופועל לאיש משרות נוספות. עוד נמסר, כי ניתנת העדפה לכל עובד המתאים למגזר הערבי, ועומד בקריטריונים הנדרשים לתפקיד.

בפסיכולוגים הוא במערכת החינוך הערבית במזרח ירושלים, המאושתת רק ב-16% מהתקן שקבע המשרד. גם מערכת החינוך החרדית בעיר מאושתת רק בכ-20% ממשרות הפסיכולוגים שקבע התקן. על פי התקן לפסיכולוגים במערכת החינוך, צריך המשרד לתקצב משרה אחת ל-500 ילדים – מגיל 3 ועוד לכיתה א', ומשרה ל-1,000

דו"ח מבקר עיריית ירושלים לשנת 2006, שהתפרסם לאחרונה, מצא כי משה"ח מתקצב רק כ-96 תקנים לפסיכולוגים במערכת החינוך בעיר, במקום 233 תקנים כנדרש. מדובר ב-41% בלבד מהתקן למימון משרות לפסיכולוגים במערכת החינוך, שקבע משה"ח עצמו. על פי הדו"ח, בגלל המחסור בפסיכולוגים, אין כמעט טיפול של השירות בתלמידי החטיבות העליונות בעיר. עוד מצא הדו"ח, כי המחסור החמור ביותר

תלמידים בכיתות ב'-י"ב. בחינוך המיוחד עומד התקן

מוזיאונים קצת אחרת

מוזיאון הילדים, חולון,
טל': 03-6504006

המכון למורשת בן-גוריון,
קיבוץ שדה בוקר, טל': 08-6592100

בית אוסישקין, מוזיאון לטבע והיסטוריה,
קיבוץ דן, טל': 04-6941704

בית יגאל אלון, קיבוץ גנוסר,
טל': 04-6727700

המוזיאון לראשית ההתיישבות,
קיבוץ יפעת, טל': 04-6548974

חויית נהרים, קיבוץ גשר,
טל': 04-6752685

אטרקציות נוספות במדריך דפי חינוך
שבאתר קו לחינוך
www.kav-lahinuch.co.il

במחוז דרום; תוכנית לקידום הנגישות להשכלה הגבוהה

כ-1,200 תלמידי תיכון ממחוז דרום החלו ביום שישי שעבר את לימודיהם בתוכנית לקידום הנגישות להשכלה הגבוהה. את התוכנית מפעיל המחוז בשיתוף עם אוניברסיטת בן-גוריון, קרן אדנאואר הגרמנית, בנק לאומי, קרן סאקט"א רש"י ומינהלת "עתידים" בצה"ל. מטרת התוכנית היא לחזק את הפוטנציאל והמוטיבציה ללימודים גבוהים בקרב בני הנוער בנגב. הפרויקט שואף להגדיל את מספר תושבי הדרום המתקבלים ללימודים אקדמיים ובמיוחד למחלקות תחרותיות, כמו מדעי הבריאות וההנדסה. התוכנית כוללת גם פעילויות חווייתיות, כמו ימי סיור, מחנות קיץ ועוד. התוכנית מורכבת משתי חטיבות; החטיבה האוניברסיטאית והחטיבה הבית ספרית. במסגרת החטיבה האוניברסיטאית לומדים התלמידים קורסים אקדמיים במשך 25 שבועות. תחומי הלימוד הם; מדעים מדויקים, הנדסה, רפואה, מדעי הרוח והחברה ואנגלית לקראת פטור. התלמידים נבחנים כמו שאר הסטודנטים, ובחלק מהקורסים אף צוברים נקודות זכות אקדמיות. במסגרת החטיבה הבית ספרית זוכים התלמידים לתגבור לימודי בביה"ס, לקראת תעודת בגרות איכותית. התוכנית לקידום הנגישות להשכלה הגבוהה מתקיימת במחוז דרום זו השנה השישית. בתוכנית משתתפים השנה תלמידים מ-30 בתי"ס ב-14 יישובים; באר שבע, קריית גת, דימונה, כסיפה, לקייה, ירוחם, מצפה רמון, תל שבע, אופקים, רהט, קריית מלאכי, נתיבות, שדרות ואילת.

התלמידים הייתה נמוכה ב-40%-50% מהעלות שהייתה נדרשת על ידי קבלנים, מה שחסך השנה לביה"ס כ-70 אלף ש"ח.

הושקה תוכנית להעלאת

הזכאות בבגרות - טקס להשקת תוכנית ארצית, להעלאת שיעור הזכאות לבגרות, התקיים בשבוע שעבר בחיפה. את התוכנית יזם מנכ"ל משה"ח, שמואל אבואב. בתוכנית ישתתפו תלמידים הלומדים השנה בכיתות י"ב ובוגרי בתי"ס אשתקד.

על פי התוכנית, יעניק משה"ח, ללא תשלום, שיעורי תגבור לתלמידים ולבוגרי התיכון. השיעורים יועברו בקבוצות למידה קטנות. משה"ח החינוך נמסר, כי אותרו התלמידים שסיימו ללמוד אשתקד וחסרה להם בחינה אחת להשלמת הזכאות לבגרות. בדרך כלל מדובר בבחינה במקצועות; אזרחות, תנ"ך או מתמטיקה. מאחר וחלק מהבוגרים אשתקד כבר התגייס לצה"ל, תיאם משה"ח את הלימודים עם הצבא. לבוגרים המשרתים בצה"ל יתאפשר להצטרף לאחד מ-10 מרכזי למידה שיוקמו בבסיסי צה"ל, ולגשת להשלמת הבחינה החסרה כבר במועד החורף הקרוב, בחודש ינואר.

תלמידים הלומדים השנה ב-י"ב, ואשר לגביהם יש חשש שייכשלו בבחינת בגרות אחת, ישתתפו בקבוצות תגבור בבית ספרם. בכל קבוצה ילמדו כ-4-3 תלמידים בלבד, שיקבלו סיוע פרטני במקצוע שבו הם מתקשים. בתוכנית צפויים להשתתף כ-6,000 תלמידים ובוגרי תיכון בכל הארץ. משה"ח מתקצב את התוכנית ב-5 מיליון ש"ח. התוכנית הוצגה בטקס על ידי מנהלת האגף לחינוך על יסודי במשה"ח, יפה פס.

תוכנית בית ספרית

למוגנות ולקחת אחריות

בביה"ס היסודי גורדון בקריית אתא, החלה לאחרונה לפעול תוכנית חינוכית בשם "מוגנות ולקחת אחריות". מטרת התוכנית היא למנוע אלימות של תלמידים וליצור בביה"ס סביבה בטוחה. בביה"ס התקיים אשתקד תהליך הכנה לתוכנית, שבמהלכו גיבשו אותה ביחד המורים, ההורים והתלמידים. השנה החל יישום התוכנית במפקד חגיגי בביה"ס, שבו הציגו התלמידים את עיקריה. על פי התוכנית, אחראי צוות המורים למוגנות התלמידים בביה"ס וכל תלמיד לוקח אחריות על התנהגותו. במסגרת התוכנית גם נבנה מדרג תגובות אחיד להתנהגות התלמידים. המדרג מתפרסם בשלטים המוצבים בכיתות. תגובות חיוביות ניתנות לתלמיד על התנהגות טובה; בסוף כל שבוע מקבל התלמיד שהתנהג ללא רבב חותמת בפנקס חותמות מיוחד. תלמידים שיאספו חותמות רבות יקבלו מכתבי הערכה מהמנהלת והמחנכת. התנהגות לא ראויה תלווה בסנקציות לתלמידים.

הנסיעה לפולין זמונה

מעבודה בביה"ס

29 תלמידים משכבת י"ב בתיכון האזורי בגדרה, מימנו חלק ניכר מעלות הנסיעה לפולין בעבודות שונות שעשו בחודשי הקיץ בבית ספרם. בין העבודות שעשו התלמידים; צביעה, תיקון רהיטים, חצרנות, תיקונים של דלתות ועוד. קבוצה של כ-15 בנות סייעה לספרנית להפעיל את פרויקט השאלת ספרי הלימוד. לדברי מנהל ביה"ס, רפי מיארה, כל תלמיד השתכר על עבודתו למעלה משכר המינימום, כ-20 ש"ח לשעת עבודה. מיארה מוסיף, כי עלות השיפוצים שערכו

תוכנית לצמצום פערים

ב-54 בתי"ס בצפון

משה"ח - אישר בשבוע שעבר תוכנית לצמצום פערים לימודיים במחוז צפון. בתוכנית, ששמה הזמני הוא "תוכנית 2006", ישתתפו 54 בתי"ס על יסודיים מכל המגזרים. ממחוז צפון נמסר, כי בתוכנית ישתתפו כ-15 אלף תלמידים. משה"ח יתקצב את התוכנית בכל ביה"ס ב-400 אלף ש"ח לשנה, בארבע השנים הקרובות ובסך הכול ב-1.6 מיליון ש"ח.

תלמידי החינוך המיוחד

יגדלו ויחקרו צמחי תבלין

האגף לחינוך מיוחד במשה"ח ויצרנית צמחי התבלין, משתלות חישתיל, החלו החודש בפרויקט לגידול צמחי תבלין ומרפא בבתי"ס של החינוך המיוחד. הפרויקט, ששמו "צמחי תבלין לשירות האדם", יתקיים ב-120 בתי"ס וגני ילדים ברחבי הארץ. במסגרת הפרויקט יחולקו לתלמידים אלפי שתילים של צמחי תבלין, שיתרמו על ידי המשתלות. התלמידים שמשתתפים בפרויקט ישתלו ויטפחו את צמחי התבלין בעציצים בכיתות או בגינות בתי"ס. כמו כן יערכו התלמידים מחקר לימודי על צמחי התבלין. המחקר יכלול את צילום התפתחות השתילים, בדיקת השפעת המיקום הגיאוגרפי והחשיפה לאור עליהם, פעילויות אומנות ויצירה עם עלי הצמחים ועוד. במקביל לגידול הצמחים וחקירתם, תתקיים בבתי"ס פעילות בנושא צמחי תבלין במאכלי עדות בישראל.

מידע וטופס הרשמה לפרויקט ניתן למצוא באתר מחוז דרום;

<http://www.orianit.edu-negev.gov.il/tavlin>

כנס חינוך רב-גורמי בגיל הרך

רב-תרבותיות במקלט או רב-תרבותיות כמקלט

הפרויקט מתנהל בחסות קרן ון ליר ובשיתוף מקצועי עם עמותת "מראות". מטרת הכנס היא להציג תוכנית חדשנית ליצירת סביבת גן רב תרבותית תומכת, הכוללת הכשרת אנשי חינוך, פיתוח כלים ייחודיים ומחקר הערכה לגננות. הכנס מיועד לאנשי חינוך, תרבות ואקדמיה. הכנס, יתקיים ביום רביעי, ה-15.11.06, בבית ציוני אמריקה המחודש, בשעה 15:00. פרטים נוספים באתר קו לחינוך, במדור כנסים ואירועים; www.kav-lahinuch.co.il

מכון ונציה לשונות ורב תרבותיות, בראשות נילי ונציה, מקיים בשיתוף אבי שרפמן מתיאטרון ליר, כנס ראשון לאנשי חינוך ואקדמיה, להצגת פרויקט חדשני "פיתוח סביבת גן רב תרבותית". בכנס ישולבו קטעי תיאטרון להמחשת התכנים החינוכיים.

פיתוח סביבת גן רב תרבותית הוא פרויקט ליצירת סביבה חינוכית, המביאה לידי ביטוי את כל הזהויות וסגנונות החיים השונים של הילדים בגן ושל הילדים בחברה הישראלית, באופן המכבד כל שונה כשווה.

ספרים חדשים לחינוך

לדמוקרטיה

הספר "אלף בית בדמוקרטיה", חינוך לדמוקרטיה בגילאים הצעירים, מציג תוכנית חינוכית ייחודית ומציע 72 פעילויות לעבודה עם ילדים בגילאי 5-12. הספר "אין דמוקרטיה אחת" בוחן את הרעיון הדמוקרטי על הגדרותיו השונות ואת מחלוקות היסוד המרכזיות. הספר מאגד מאמרים תיאורטיים ו-73 הצעות לפעילויות עם בני נוער ומבוגרים. להזמנה, מדרשת אדם, טל'; 02-6448290.

מנהלת גף ניסויים ויזמות במשה"ח; יזמות חינוכית בביה"ס יוצרת התחדשות אצל מנהלים שחוקים

בביה"ס כבית ניסוי. בשנה השנייה של הניסוי מופעלת היוזמה במספר מוקדי פעילות מצומצם בביה"ס ומוכן דו"ח על היישום. בשנה השלישית מתקיימת בדיקה מחדש של מודל היוזמה, על פי מסקנות הדו"ח, ואם יש צורך נערכים שינויים במודל. בהמשך מופעלת היוזמה בצורה מערכתית מלאה – ארגונית, פדגוגית וטכנולוגית – בכל ביה"ס בשנים הרביעית והחמישית מסכם ביה"ס את היוזמה שפיתח בספר המופץ במוסדות חינוך. לדברי וינשטיין, הוצאו עד כה לאור כ-30 ספרים כאלה. מנהלת הגף הייתה רוצה להפיץ את הספרים בכל בתי"ס, אך כמו בכל תחום אחר במערכת החינוך, גם כאן נמנע הדבר בשל מחסור בתקציב. בשנים הרביעית-חמישית של הניסוי גם הופכים בתי"ס לחונכים של מוסדות חינוך אחרים או למרכזים להפצת היוזמה. כיום קיימים כ-30 מרכזים כאלה בבתי"ס וגנים. כך, למשל, חונך ב"ס מגן בתל אביב ב"ס וגן ילדים בעוספיה, הגנת של גן סופה שבחבל אשכול מנחה 40 גנים ועוד.

המתאר את מודל היוזמה. פיתוח היוזמה מתנהל כניסוי אקדמי לכל דבר; ביה"ס מגיש את ההצעה לניסוי של היוזמה. ההצעה עוברת שלושה שלבי אישור – של ועדה מחוזית בראשות מנהל המחוז, תת ועדה ארצית של הגף, וועדה ארצית בהשתתפות נציגי הגף, המזכירות הפדגוגית ובכירים נוספים ממש"ח.

אין תקציב להפצת היוזמות

השנה הראשונה של הניסוי בביה"ס מוקדשת לפיתוח התשתית ולתכנון המודל להפעלת היוזמה. את ההכשרה מקבלים המנהל והצוות מוביל היוזמה בביה"ס בקורסים "לשואפי ניסוי" המתקיימים במחוזות. כסיוע לכל ב"ס ניסויי ממונה גם מלווה מטעם הגף. בגף מועסקים כ-10 מלווים, שהם בדרך כלל אנשי חינוך או אנשי מחקר רב תחומיים. כל ב"ס גם בוחר לו מלווה אקדמי. לדברי וינשטיין, יש היענות רבה מקרב אנשי האקדמיה ללוות יוזמה בית ספרית, כיוון שמדובר בתהליך של הפריה הדדית – ביה"ס נהנה מסיוע מקצועי והחוקר משתמש

"מנהל ב"ס שאינו יצירתי יתקשה לשרוד במערכת החינוך", כך טוענת מנהלת גף ניסויים ויזמות במשה"ח, גנית וינשטיין. לדבריה, היצירתיות הכרוכה בפיתוח יוזמה חינוכית בית ספרית תרמה לא אחת ל"מילוי מצברים" ולהתחדשות של מנהלים שכבר חשו שחוקים, ואף רצו לפרוש מתפקידם. גם בקרב המורים המודל של ביה"ס הניסויי הוא הצלחה; מחקר, שערך לפני מספר שנים גילי שילד ממש"ח, מצא שהמוטיבציה של מורים בב"ס ניסויי גדולה במידה רבה מהמוטיבציה של מורים בב"ס רגיל.

כל איש חינוך יכול להיות יזם

גף ניסויים ויזמות תומך השנה ב-120 מוסדות חינוך ניסויים, ביניהם כ-30 גני ילדים. מוסדות החינוך הניסויים מקדמים יזמות וחדשנות. לדברי וינשטיין, אחד הרעיונות המרכזיים המניעים את הגף הוא, שכל איש חינוך יכול להיות יזם של רעיון חינוכי, יצירתי וחדשני, בתנאי שלרעיון יש אלמנטים ברי פיתוח. רעיונות וערכים בסיסיים נוספים של הגף הם; האמונה בפלורליזם כערך חינוך יסודי, חשיבותו של ניסוי איכותי המעוגן בתהליך הערכה ובקרה, והשאיפה לבנות רשת חינוכית, שבה מפיצים מוסדות חינוך ניסויים למוסדות אחרים את מודל היוזמות שגיבשו.

לדברי וינשטיין, היוזמות באות בדרך כלל מביה"ס עצמו; מנהל ביה"ס מזהה נושא רלוונטי ליוזמה בביה"ס או בקהילה הסובבת אותו. לעתים הסיבה ליוזמה היא בעיה או אילוץ שבהם נתקל ביה"ס, ולעתים חלום או שאיפה, כמעט בכל נושא אפשרי. וינשטיין סבורה, כי מהלך התגבשותו של ביה"ס היזם מתחיל כבר לפני הגשת מועמדותו לשמש כבי"ס ניסויי. בב"ס כזה ניתן למצוא, בדרך כלל, התנסות בדרכי הוראה ייחודיות, בחינה של נושאי לימוד מגוונים, ארגון שונה של צורת הלמידה בכיתות וכדומה.

שלבי ההצטרפות לניסוי

בי"ס המעוניין לקבל את ההסמכה כבי"ס ניסויי פונה לגף ומקבל ממנו תדריך. תרומת הגף היא ליצור עבור ביה"ס היזם חממה מקצועית, הנמשכת חמש שנים, וכוללת ליווי החל משלב הרעיון ועד לשלב כתיבת ספר

ניסוי אינוכי

חונכות הדדית של חטיבת ביניים ותיכון בנושא רב תרבותיות

הפרויקט החל במפגש משותף ראשון של המנהלים והצוותים מובילי היוזמה בשני בתי"ס, שבו השתתפו גם אנשי גף ניסויים ויזמות. במפגשים נוספים הוגדרו הציפיות מהפרויקט, גובשו תוכנית פעולה ונהלי עבודה, חולקו תפקידים, נקבעו השתלמויות משותפות של שני הצוותים, נבחרה ועדת היגוי משותפת ועוד.

בין היתר כולל הפרויקט; תכנון משותף של רצף לימודי העברית בחטיבת הביניים אדיג'ה כהכנה לתיכון, תוכנית לימודים בשני בתי"ס בנושא "חיים בחברה רב תרבותית", תוכנית "מעברים" בחטיבה כהכנה לתיכון ועוד. במהלך הפרויקט הוחלט גם על שילוב מורים בהוראה בין בתי"ס. כך, למשל, מורה ללשון מכדורי מעביר קורסי קיץ בכפר קמא לתלמידי החטיבה הזקוקים לכך. צוותים משני בתי"ס של מורים למתמטיקה הכינו תוכנית הכנה לתיכון המועברת בחטיבת אדיג'ה ועוד.

שני בתי"ס ניסויים; תיכון כדורי וחטיבת הביניים אדיג'ה בכפר קמא, בחרו לפני כשנה לקיים חונכות הדדית בנושא רב תרבותיות. הקשר בין שני בתי"ס התבקש כיוון שכ-200 בוגרי ט' של חטיבת אדיג'ה עוברים מידי שנה ללמוד בכדורי. במהלך הזמן נוצרו קשרים בין שני בתי"ס, אך לא נוצרה למידה ארגונית משותפת. בב"ס אדיג'ה אוכלוסיית התלמידים היא צ'רקסית. לעומת זאת, כדורי הוא מעין מיקרו-קוסמוס של החברה הישראלית – לומדים בו יהודים, ערבים, צ'רקסים ודרוזים, עולים חדשים וותיקים, חילונים ודתיים. המפגש בין התלמידים הצ'רקסים והיהודים בכדורי הביא לא אחת לחיכוכים ומתח בין האוכלוסיות, שאותם מבקשת היוזמה להפחית. בבסיס הניסוי עומדת ההנחה, כי הכרת האחר ותרבותו תפחית את חילוקי הדעות וגילויי האלימות בין האוכלוסיות.

קורא נכד, 323

ניתן לקרוא את הגיליון השבועי של עיתון קו לחינוך גם דרך האינטרנט. יש לבצע הרשמה דרך אתר קו לחינוך בכתובת: www.kav-lahinuch.co.il הכניסה מדף הבית, מדורי האתר (בצד ימין), כניסה למנויי העיתון. יש לבצע הרשמה כנדרש. אישור על ההרשמה יישלח בדוא"ל חוזר.

התלבושת האחידה לא תמיד משפרת את התנהגות התלמידים

בקרב אנשי החינוך בארץ ובעולם רווחת הדעה, שהנהגת תלבושת אחידה בביה"ס מסייעת לשיפור התנהגות התלמידים. מאמר בשם "האם התלבושת האחידה משפרת התנהגות תלמידים; זה תלוי", שהתפרסם בחודש שעבר במגזין ביה"ס לחינוך של אוניברסיטת קולומביה, TCRecord, ניסה לבדוק עד כמה נכונה דעה זו. החוקרים דיוויד למונט והלן וויז מצאו רק השפעה קטנה של הנהגת התלבושת האחידה בביה"ס על התנהגות התלמידים.

המאמר מספר, כי במחוז בתיה"ס לונג ביץ' שבקליפורניה, הונהגה בשנים האחרונות תלבושת אחידה. אנשי מינהל החינוך והמורים במחוז טוענים, שהנהגת התלבושת גרמה להפחתת בעיות ההתנהגות של התלמידים ב-36%, במשך שלוש שנים. לעומת זאת מדווחים מחברי המאמר על כך שמרבית המחקרים שניסו לבדוק אם אכן יש השפעה לתלבושת האחידה או קוד לבוש אחר על התנהגות התלמידים, לא הגיעו למסקנות חד משמעיות. מחברי המאמר גם סבורים, כי במחקרים לא הובאו בחשבון מספר משתנים חשובים, כמו סוג התלבושת האחידה שהונהגה

בביה"ס או המדרג הסוציו-אקונומי של התלמידים. הנשיא לשעבר, ביל קלינטון, הביע תמיכה נחרצת בהנהגת התלבושת האחידה ככלי לשיפור התנהגות התלמידים ולהורדת האלימות בביה"ס. כתוצאה מכך הונהגו בביה"ס ציבוריים רבים בארצות הברית כל מיני סוגי תלבושת אחידה; החל ממדים לכל דבר, הנושאים גם את לוגו ביה"ס, ועד לקוד לבוש כללי לתלמידים, הכולל, למשל, את החובה לבוא לביה"ס במכנסיים כהים ובחולצה לבנה מכל סוג. מחקר שערכו מחברי המאמר בדק את ההשפעה של סוגי תלבושת שונים על התנהגות תלמידים משכבות סוציו-אקונומיות שונות. המחקר לא מצא השפעה של תלבושת אחידה מכל סוג על התנהגות התלמידים או על הישגיהם. רק בביה"ס שהנהיגו תלבושת אחידה נוקשה, הכוללת מדים ולוגו של ביה"ס, נמצא שיפור קטן, אך משמעותי, בהתנהגות התלמידים. ללבישת מדים נמצאה השפעה על התנהגות התלמידים בכל הרמות הסוציו-אקונומיות, ובמיוחד בשכבות החלשות. החוקרים ממליצים למי ששוקל להנהיג תלבושת אחידה בבית ספרו לבחור במדים ולא בקוד לבוש גמיש יותר.

מה אוכלים התלמידים

בעולם – על פי הנחיות משרד הבריאות צריכה לכלול ארוחת הצהריים, הניתנת במסגרת מפעל הזנה, כשליש מכמות האנרגיה היומית המומלצת – 600-500 קלוריות בגילאי 8-6 ועד כ-700 קלוריות בגילאי 13-9. הארוחה שמקבלים התלמידים הישראליים כוללת, בדרך כלל, שניצל או מנת עוף, בתוספת אורז או ציפס, סלט, פרי ומים. גיליון ספטמבר של הנשיונל ג'יאוגרפיק מציג תפריטים שכיחים של ארוחות צהריים שמקבלים תלמידים בביה"ס במקומות שונים בעולם. במדינת וירג'יניה שבארה"ב, למשל, כוללת הארוחה שתי נקניקיות הודו בלחמניות, לביבות תפוחי אדמה, ברוקולי וכרובית ברוטב וקרטון חלב. הארוחה מכילה 812 קלוריות ועלותה לתלמיד כ-2 דולר. בבי"ס בסן פטסבורג שברוסיה, נהנים התלמידים מארוחת צהריים בריאה ודיאטטית למדי, כ-527 קלוריות, הכוללת בורשט (מרק סלק), קציצת בשר בקר, כוסמת, לחם שיפון ומיץ תפוחי עץ. עלות הארוחה לתלמיד כ-78 סנט. בסאפרו שביפן מקבלים התלמידים לארוחת צהרים; מרק מיסו, תרד וכרוב ברוטב שקדים, פולי סויה, אורז וקרטונית חלב. הארוחה מכילה כ-620 קלוריות ועלותה לתלמיד 1.68 דולר.

למשלבים בינוך

פרויקט משותף לדתיים וחילוניים ככנס בינלאומי

פרויקט "לקראת", של מטח, הוצג בכנס בינלאומי, שנערך לאחרונה בצפון אירלנד. "לקראת" הוא פרויקט מתקשב, שבו מתקיים תהליך לימודי משותף של תלמידי חטיבות ביניים דתיים וחילוניים. הפרויקט כולל למידה של נושא באמצעות אתר ופורום משותפים, ומשלב גם מפגשים פנים אל פנים של התלמידים. המגזין האלקטרוני "חדשות מטח" מדווח, כי נושא הכנס באירלנד היה "תרומת התקשוב לבניית גשרים ולהקטנת פערים בחברה". במסגרת הכנס הוצגו ממצאי מחקרים ופרויקטים, שהעידו על הפוטנציאל הרב הטמון בתקשורת מרחוק, להשגת הידברות בין אוכלוסיות הנמצאות במחלוקת. הכנס עסק גם בקשיים שאיתם מתמודדים מפתחי הפרויקטים, כמו נגישות מועטה של אוכלוסיות חלשות לטכנולוגיה יקרה, קשיים בהטמעת טכנולוגיה חדישה במערכת החינוך, הכשרת מורים לתקשוב, בטיחות ואתיקה ועוד. הפתרונות שהוצגו היו בשתי רמות; ברמה של מדיניות וברמה של שיתופי פעולה עם ארגונים וולונטריים או עסקיים. ברמת המדיניות הוצג פרויקט גדול של ממשלת אירלנד, שהשקיעה תקציבי ענק במחשוב בתיה"ס. ממשלת אירלנד גם

מחייבת את בתיה"ס להשתתף בתוכניות הידברות מתוקשבות בין קתולים לפרוטסטנטים. ברמה של שיתופי פעולה של מוסדות חינוך עם גופים התנדבותיים ועסקיים, הוצג פרויקט תרומה לקהילה של חברת המחשבים סיסקו.

ירחון מקוון מחבר בין שמירת הסביבה והמקורות

רשת אמ"ת מעלה לאינטרנט מגזין דו-חודשי מקוון בשם "מה בסביבה", העוסק בשמירת איכות הסביבה. ייחודו של המגזין – בקשרים שהוא מציג בין שמירת הסביבה והמקורות וההלכה היהודית. כל גיליון של המגזין מוקדש לנושא מרכזי וכולל מידע לימודי ותורני, שיעורים מתוקשבים ורעיונות לפעילות מעשית של תרומה לסביבה ולקהילה. כמו כן ניתן למצוא במגזין מידע על פעילות גופים סביבתיים וחברתיים, סקירת דו-חודשית של הנעשה בטבע וטיפים לשינוי של הרגלי צריכה פופולאריים להרגלים הידידותיים יותר לסביבה. כתובת המגזין;

<http://www.amit.org.il/mabasviva/tishrei>

מורים ותוכנות "חינמיות" – חברת סאן ישראל ערכה בשבוע שעבר יום עיון למורי מדעי המחשב. בין הנושאים שהוצגו ביום העיון; קורסי הלימוד מרחוק שמציעה החברה לשימוש חופשי של מורים

ותלמידים ואופן השימוש בהם, קורסים פרונטאליים במקצועות יוניקס וג'אווה, הנחיות הורדה ושימוש בתוכנות הפתוחות של סאן ובהן "אופן אופיס" – התוכנה החינמית המתחרה לתוכנת אופיס של מיקרוסופט, ועוד. כמו כן הוצגה ביום העיון מערכת מחשוב לכיתה, העושה שימוש בטכנולוגיית המחשב הרזה. במחשב רזה אין בדרך כלל דיסק קשיח ומשתמש הקצה אינו יכול לטעון תוכנות. המחשבים הרזים ניזונים משרת מרכזי חזק אחד. הדבר מבטיח, כי התלמידים ישתמשו רק ביישומים הדרושים לשיעור. יתרונות נוספים של המחשבים הרזים הם עלותם ותחזוקתם הנמוכה יחסית למחשב רגיל. בחודש שעבר תרמה סאן ישראל כיתת מחשבים רזים לפרויקט MEET. הפרויקט מכשיר, במשך שלוש שנים, תלמידי תיכון מצטיינים, ישראלים ופלשתינאים, לעבוד בטכנולוגיות מתקדמות. מטרת הפרויקט היא ליצור מנהיגות טכנולוגית עתידית, שתקדם גם דו-קיום ישראל-פלשתינאי. חברת סאן מנסה בשנים האחרונות להחדיר את השימוש בתוכנות החינם המתקדמות שלה למערכת החינוך בישראל, אולם בשל ההסכם המקיף לאספקת תוכנות, של משה"ח וחברת מיקרוסופט, היא נתקלת בקשיים.

חינוך התיישבותי

■ **מים חמים לתלמידים** – במרבית בתיה"ס בארץ נמצא מתקן למים חמים רק בחדר המורים. תלמידים שמבקשים להכין משקה חם, מתגודדים לא אחת בהפסקות בפתח חדר המורים ומפריעים לצוות. כדי לפתור את הבעיה, שמחמירה עם בוא החורף, הוצבו לאחרונה בבי"ס העמק המערבי שבקיבוץ יפעת שני מתקנים למילוי מים חמים, המיועדים לשימוש התלמידים. בד בבד ניתנה הוראה למורים שלא להרשות לתלמידים למלא מים בחדר המורים. לאחרונה גם הוצבו בביה"ס חמישה מתקנים חדשים למים קרים.

מחוז צפון

■ **תקציב נוסף** – מנכ"ל משה"ח, שמואל אבואב, הודיע בשבוע שעבר להנהלת המחוז, כי משה"ח החליט השנה להעניק תקציב נוסף של 350 אלף ש"ח, למימון יוזמות חינוכיות בית ספריות בצפון. מדובר בתקציב של 5,000-10,000 ש"ח לכל בי"ס המבקש להפעיל יוזמה חינוכית ייחודית.

■ **פרס החינוך** – הנהלת המחוז התבשרה בשבוע שעבר, כי לביה"ס הנוצרי-אנגליקני ריח אבו אל אסאל בנצרת, יוענק פרס החינוך הארצי לשנת תשס"ו. ביה"ס נבחר בסוף שנת הלימודים תשס"ו כאחד מתשעת מוסדות החינוך המצטיינים בצפון וכמועמד המחוז לפרס הארצי. הסיבה הייתה ההישגים הגבוהים בלימודים, בכל שכבות הגיל. בביה"ס לומדים כ-1,300 תלמידים בגילאי 18-3.

מחוז חיפה

■ **בתי"ס דמוקרטיים** – "נשתדל לסייע, ככל שבידינו, כדי לשלב את בתיה"ס הדמוקרטיים בחדרה ובגבעת אולגה במערכת החינוך הרשמית", כך הבטיחה שרת החינוך, יולי תמיר, במהלך סיור שערכה בשבוע שעבר בבתיה"ס. יש לציין, שבשנים האחרונות גילה משה"ח יחס עיון, לפחות בפומבי, לבתיה"ס הדמוקרטיים, השייכים ברובם לחינוך המוכר שאינו רשמי, והגידרם כבתי"ס פרטיים לכל דבר. הצהרת השרה מסמנת שינוי במדיניות המשרד בנושא זה.

הסיור נפתח בביה"ס הדמוקרטי בחדרה. ביה"ס הוקם בשנת 87' והוא הוותיק מסוגו בארץ. בביה"ס לומדים 400 תלמידים – מגן חובה ועד י"ב. תמיר סיירה בכיתות ביה"ס, הממוקמות במבנים ארעיים ובצריפים, ושמעה מנציגי עיריית חדרה, שהקמת מבנה קבע לביה"ס עומדת בראש סדר העדיפויות הרשותי. בהמשך הסיור ביקרה השרה גם בבית חינוך דמוקרטי בגבעת אולגה. ביה"ס, שנקרא

ב"גלגולו הקודם" בי"ס עמישב, עמד להיסגר אשתקד. השנה מופעל ביה"ס על ידי עמותה, שהסתייעה לשם כך במשה"ח ובעיריית גבעת אולגה. בביה"ס 200 תלמידים, מגן חובה ועד לכיתה ט', ביניהם תלמידים רבים עם צרכים מיוחדים. תמיר קיימה מפגש עם קבוצה של מורים צעירים בביה"ס, בוגרי מכללת סמינר הקיבוצים. חברי הקבוצה גם מתגוררים בביה"ס. המורים סיפרו לשרת החינוך על קשייהם בעבודה עם ילדי ביה"ס, המגיעים משכונת מצוקה, וגם על הצלחות רבות שנחלו במשך החודשים הספורים שבהם קיים ביה"ס. המורים הוסיפו, כי חסרים להם כלים ואמצעים כדי להתמודד עם נוער בסיכון. שרת החינוך הבטיחה לבחון הקצאת סיוע נוסף, בשנת הלימודים הנוכחית, לביה"ס הסובל ממצוקת משאבים קשה. כמו כן הודיעה תמיר שתפעל להכיר בבית חינוך דמוקרטי כבי"ס על אזורי ייחודי – מהגן ועד כיתה י"ב. אל הביקור התלוו מנהל מחוז חיפה, אהרון זבידה, ונציגי עמותת בתיה"ס הדמוקרטיים.

■ **טקס משותף** – תלמידי סניף בית בירם של ביה"ס הריאלי בחיפה ותלמידי ביה"ס הערבי אחווה, שבוואדי ניסנס, ציינו בשבוע שעבר את יום הזיכרון ליצחק רבין בטקס משותף. מביה"ס הריאלי נמסר, כי קדמו לטקס מספר מפגשי היכרות בין התלמידים משני בתיה"ס. במהלך המפגשים הכינו התלמידים ביחד את התפאורה והתכנים לטקס הזיכרון. בטקס השתתפו, בן היתר, בתו של רבין, דליה רבין-פילוסוף, ראש עיריית חיפה, יונה יהב, ונציגי מרכז רבין, שגם ליוו את הפרויקט.

מחוז מרכז

■ **יום ניקיון** – בתיה"ס היסודיים במועצה המקומית גן יבנה – מכבים, בן גוריון ואילן רמון, השתתפו בשבוע שעבר במבצע לרגל יום הניקיון הבינלאומי. התלמידים צוידו בשקיות אשפה ויצאו לשטח בליווי של מחלקת ההדרכה באיגוד ערים לאיכות הסביבה אשדוד-חבל יבנה. תלמידי מכבים ניקו את חצר ביה"ס וסביבתו ובעיקר את חורשת המכבים הסמוכה. החורשה אומצה על יד ביה"ס וקק"ל בט"ו בשבט האחרון. תלמידי בן גוריון ניקו חורשת עצי אקליפטוס ביישוב ותלמידי אילן רמון – את ביה"ס וסביבתו.

מחוז תל אביב

■ **בי"ס בטוח** – בי"ס עמל טכנולוגי תל אביב ערך בשבוע שעבר את יום השוטר. האירוע התקיים כדי לציין פתיחת שנה חדשה של הפרויקט "בי"ס בטוח". יום השוטר התקיים בשיתוף פעולה עם משטרת ישראל. במהלך

היום האזינו התלמידים להרצאות, מלוות בהדגמות, של נציגי יחידת הכלבנים ונציגי משטרת התנועה. בביה"ס גם הוקמו עמדות מידע של משמר הגבול, המשמר האזרחי ומחלקת הבילוש, והוצג רובוט של יחידת החבלנים במשטרת תל אביב. בסוף היום התקיים במגרש הספורט של ביה"ס משחק כדורגל בין התלמידים ונבחרת משטרת תל אביב. המשחק הסתיים בתוצאה 5:3 לטובת השוטרים. פרויקט בי"ס בטוח מתקיים בעמל תל אביב מספר שנים. מטרת הפרויקט היא ליצור אקלים בטוח בביה"ס ותקשורת טובה בין התלמידים והמשטרה.

■ **הליכה בטוחה** – בשבוע שעבר התקיים בבתיה"ס היסודיים בחולון "שבוע ההליכה הבטוחה לביה"ס". השבוע נפתח באירוע המוני של צעידה לביה"ס, שקיימו תלמידי בי"ס בן-צבי בלויית הורים, מורים, חברי תנועת הצופים ותנועת הצ"ב. באירוע השתתפו גם מנהלת המחלקה לחינוך יסודי בעיריית חולון, טובה דולב, וד"ר מיכל חמו-לוטם, מנכ"לית ארגון "בטרם" לבטיחות ילדים. שבוע ההליכה הבטוחה מצוין בחולון זו השנה השלישית. מטרת השבוע היא לעודד את תלמידי היסודיים ללכת לביה"ס בקבוצות מאורגנות, שעליהן מופקדים מלווים בוגרים, ובמסלול בטוח.

השבוע נערך ביוזמת ארגון בטרם, עיריית חולון, משרד הבריאות ומספר ארגוני בטיחות בדרכים.

מחוז דרום

■ **ביקרו** – מנהלת המחוז, עמירה חיים, והמפקח על החינוך הממלכתי-דתי בדרום, מאיר סבג, ביקרו בשבוע שעבר במועצה האזורית שדות נגב. הביקור נפתח בגן הילדים זית שביישוב בית הגדי. בהמשך היום סיירו האורחים בביה"ס היסודי מעגלים, שבו הוצגה להם תוכנית ייחודית במדעים. התוכנית כוללת, לצד הלימוד העיוני הרגיל, גם הפעלה של בריכת מחקר וחממה. הביקור הסתיים בבי"ס דעת שבקיבוץ סעד. בביה"ס הוצגה לאורחים תוכנית ערכית בשם "לעבדה ולשמרה". בתום הביקור נפגשה מנהלת המחוז עם ראש המועצה, מאיר יפרח, וראש מחלקת החינוך, מוטי אדרי.

■ **חוגגים יובל** – ב-26 לחודש תצוין אשדוד יובל להיווסדה. במהלך היום ישובו ותיקי העיר בבתיה"ס התיכוניים בעיר. הוותיקים יספרו לתלמידים על זיכרונותיהם מהימים הראשונים של היישוב. 40,000 תלמידי אשדוד גם יקבלו למזכרת את "גלוית היובל", שמוציאה העירייה לציון האירוע.